

151. *Vaccinium microcarpum* (Turcz. ex Rupr.) Schmalh. — Żurawina drobnolistkowa

V. microcarpum, podobnie jak i *V. oxycoccus* odznacza się zasięgiem wokółbiegunowym. O ile jednak żurawina błotna występuje głównie w strefie umiarkowanej i częściowo borealnej, to żurawina drobnolistkowa na znacznych obszarach swego zasięgu wkracza w strefę polarną. Północna granica występowania omawianego gatunku przebiega mniej więcej wzdłuż 70° szer. geogr. półn., a tylko na wschodzie Ameryki Północnej nie przekracza 60°. Południowa granica zbliżona jest natomiast do granicy zasięgu *V. oxycoccus*, chociaż skrajne stanowiska *V. microcarpum* nie są wysunięte tak daleko na południe. Żurawina ta nie występuje już na nizinach i w niższych masywach górskich Europy Zachodniej, a w Alpach, Karpatach i na Niżu Środkowoeuropejskim pojawia się tylko na stanowiskach rozproszonych. Na terenach, gdzie zasięgi *V. microcarpum* i *V. oxycoccus* zachodzą na siebie, obydwie gatunki często rosną razem, dając niejednokrotnie wiele form przejściowych. Żurawina drobnolistkowa występuje przede wszystkim na torfowiskach wysokich i przejściowych, a w północnej Syberii także w kamienistej tundrze.

Najwyżej położone stanowiska *V. microcarpum* znane są z Sajanów, gdzie gatunek ten osiąga wysokości do 2200 m n.p.m. (Małyšev, 1965, Wysokogornaja flora vostočnogo Sajana). Ponadto rośnie on w Altaju od 800 do 2100 m n.p.m. (Koropačinskij, 1976, Dendroflora Altajsko-Sajanskoj gornoj oblasti), w Alpach Szwajcarskich od 430 do 1900 m (Hegi, 1926, Illustrierte Flora von Mittel-Europa, 5,3), w ukraińskich Karpatach Wschodnich do 1800 m (Barbaryč, 1957, w Flora URSS, 8), w Tatrach Słowackich do 1614 m (Pawłowski, 1954, in sched.; Radwańska-Paryska, 1975, Studia Ośrodka Dok. Fizjogr., 4), w północnej Szkocji do 670 m (Clapham, Tutin, Warburg, 1962, Flora of the British Isles), a w północnej Norwegii do 550 m n.p.m. (Hultén, 1971, Atlas över växternas utbredning i Norden).

Mapę ogólnego rozmieszczenia *V. microcarpum* opublikował ostatnio E. Hultén (1971, The circumpolar plants, q).

W Polsce żurawina drobnolistkowa występuje w rozproszeniu. Na północy kraju pojawia się w Pasie Równin Przymorskich i Wysoczyń Pomorskich oraz w Dziale Północnym, a na południu rośnie w Bieszczadach Zachodnich, na Podhalu i w Tatrach, w Górach Bystrzyckich, Górach Wałbrzyskich, w Karkonoszach i Górach Izerskich. Poza wymienionymi regionami na pojedynczych stanowiskach występuje w okolicach Opola, Węglińca i Zielonej Góry. Podawano ją także z okolic Janowa Lubelskiego i Gorzowa Wielkopolskiego.

Wszędzie w naszym kraju występowanie *V. microcarpum* ograniczone jest do torfowisk przejściowych bądź wilgotnych torfowisk wysokich (zespoły ze związku *Rhynchosporion albae* i *Sphagnion fuscii*).

Najwyżej położone stanowisko tej żurawiny znajduje się w Karkonoszach, na Równi pod Śnieżką, na wysokości 1450 m n.p.m. (Tołpa, 1949, Roczn. Nauk Roln., 52). W Tatrach występuje ona jeszcze na wysokości 1330 m (Radwańska-Paryska, l.c.), a w Bieszczadach Zachodnich na 700 m n.p.m. (Jasiewicz, 1965, Monogr. Bot., 20).

Mapy rozmieszczenia *V. microcarpum* w Polsce dotychczas nie opracowano, znane są natomiast mapy rozmieszczenia tego gatunku na Pomorzu (Czubiński, 1950, Bad. Fizjogr. n. Polską Zach., 2,4) oraz w okolicach Trzcianki w północnej Wielkopolsce (Marek, Zabawski, 1964, ibidem, 14).

V. microcarpum, similarly as *V. oxycoccus*, is characterized by a circumpolar distribution. However while the latter occurs primarily in the temperate and partially boreal zone, *V. microcarpum* enters the polar zone in substantial parts of its natural range. Its northern limit of distribution runs more or less along 70° latitude North and only in the eastern part of North America it does not go beyond 60°. On the other hand the southern limit is close to that of *V. oxycoccus*, in spite of the fact that the extreme stands of *V. microcarpum* do not extend so far south. It does not occur in the lowlands and lower reaches of mountain massifs of Western Europe; in the Alps and Carpathians, and in the Central European lowlands it can be found only in scattered localities. In the regions where the ranges of *V. microcarpum* and *V. oxycoccus* overlap the two species often grow together, giving frequently numerous intermediate forms. *V. microcarpum* occurs primarily on elevated and transitory peats and in northern Siberia also on stony tundra.

The most elevated stands of *V. microcarpum* can be found in the Sayan Mts., where the species attains an elevation of 2200 m (Malyšev, 1965, Vysokogornaja flora vostočnogo Sajana). Besides it grows also in the Altai from 800 to 2100 m (Koropačinskij, 1976, Dendroflora Altajsko-Sajanskoj gornoj oblasti), in the Swiss Alps from 430 to 1900 m (Hegi, 1926, Illustrierte Flora von Mittel-Europa, 5,3), in the Ukrainian eastern Carpathians up to 1800 m (Barbaryč, 1957, in Flora URSS, 8), in the Slovakian Tatras up to 1614 m (Pawłowski, 1954, in sched.; Radwańska-Paryska, 1975, Studia Ośrodka Dok. Fizjogr., 4), in northern Scotland up to 670 m (Clapham, Tutin, Warburg, 1962, Flora of the British Isles), and in northern Norway up to 550 m (Hultén, 1971, Atlas över växternas utbredning i Norden).

A general map of the distribution of *V. microcarpum* has been published recently by E. Hultén (1971, The circumpolar plants, 2).

In Poland *V. microcarpum* occurs in scattered localities. In the north of the country it can be found in the belt of maritime lowlands, the Pomeranian Uplands and in the Northern Region, while in the south it grows in western Bieszczady, in Podhale and Tatras, in the Bystrzyckie Mts., in the Wałbrzych Mts., in Karkonosze and in the Izerskie Mts. Besides these regions single stands occur near Opole, Węgliniec and Zielona Góra. It has been also reported from the vicinity of Janów Lubelski and Gorzów Wielkopolski.

Everywhere in our country the occurrence of *V. microcarpum* is limited to transitory peats or to moist elevated peats (associations from the alliance *Rhynchosporion albae* and *Sphagnion fusci*).

The most elevated stands of this currant is to be found in Karkonosze on Równia under Śnieżka, at an altitude of 1450 m (Tołpa, 1949, Roczn. Nauk Roln., 52). In Tatras it occurs at an elevation of 1330 m (Radwańska-Paryska, l.c.) and in Western Bieszczady at 700 m (Jasiewicz, 1965, Momogr. Bot., 20).

Maps of distribution of *V. microcarpum* in Poland have not been prepared so far, but there are maps of distribution of the species for the Pomeranian region (Czubiński, 1950, Bad. izFjogr. n. Polską Zach., 2,4) and for the vicinity of Trzcianka in northern Wielkopolska (Marek, Zabawski, 1964, ibidem, 14).

V. microcarpum, подобно *V. oxycoccus*, имеет циркумполярный ареал. Но если клюква болотная распространена преимущественно в умеренной зоне и частично в бореальной, то этот вид на значительной части своего ареала заходит в полярную зону. Северная граница его проходит примерно по 70° с.ш. и только на востоке Северной Америки не пересекает 60°. Южная граница близка к южной границе клюквы болотной, хотя крайние местонахождения клюквы мелкоплодной не спускаются столь далеко на юг. В Западной Европе вид не представлен на низинных пространствах и на нижних горных ярусах, а в Альпах, на Карпатах и на Среднеевропейской низменности появляется только в виде разбросанных местонахождений. В тех районах, где ареалы обоих видов заходят друг на друга, они часто растут вместе, неоднократно образуя ряд переходных форм. Клюква мелкоплодная растет прежде всего на верховых и переходных болотах, а в Северной Сибири также в каменистой тундре.

Наиболее высокие местонахождения вида известны в Саянах, где он поднимается до 2000 м над ур.м. (Малышев, 1965, Высокогорная флора восточного Саяна). Кроме того, он растет в Алтае от 800 до 2100 м (Коропачинский, 1976, Дендрофлора Алтайско-Саянской горной области), в Швейцарских Альпах — 430 - 1900 м (Hegi, 1926, Illustrierte Flora von Mittel-Europa, 5,3), на украинских Восточных Карпа-

тах — до 1800 м (Барбарич, 1957, в Флора УРСР, 8), в Словацких Татрах — до 1614 м (Pawłowski, 1954, in sched.; Radwańska-Paruska, 1975, *Studia Ośrodku Dok. Fizjogr.*, 4), в Северной Шотландии — до 670 м (Clapham, Tutin, Warburg, 1962, *Flora of the British Isles*), а в Северной Норвегии — до 550 м (Hultén, 1971, *Atlas över växternas utbredning i Norden*). Новейшая карта общего распространения вида составлена Э. Хультенем (Hultén, 1971, *The circumpolar plants*, 2).

Местонахождения клюквы мелкоплодной в Польше рассеяны. На севере встречается она в поясе Приморских равнин и Поморских возвышенностей, а также в Северной Области, на юге растет в Бещадах Западных, на Подгале и в Татрах, в Бытшицких горах, в Валбжицких горах, в Карконошах и в Изерских горах. Кроме названных районов, она представлена единичными местонахождениями в окрестностях Ополе, Венглинца и Зеленой Гуры. Отмечена также в окрестностях Янова Люблинского и Гожова Великопольского.

В нашей стране распространение этого вида клюквы везде ограничено переходными или влажными верховыми торфяниками (сообщества из союзов *Rhynchosporion albae* и *Sphagnion fuscii*).

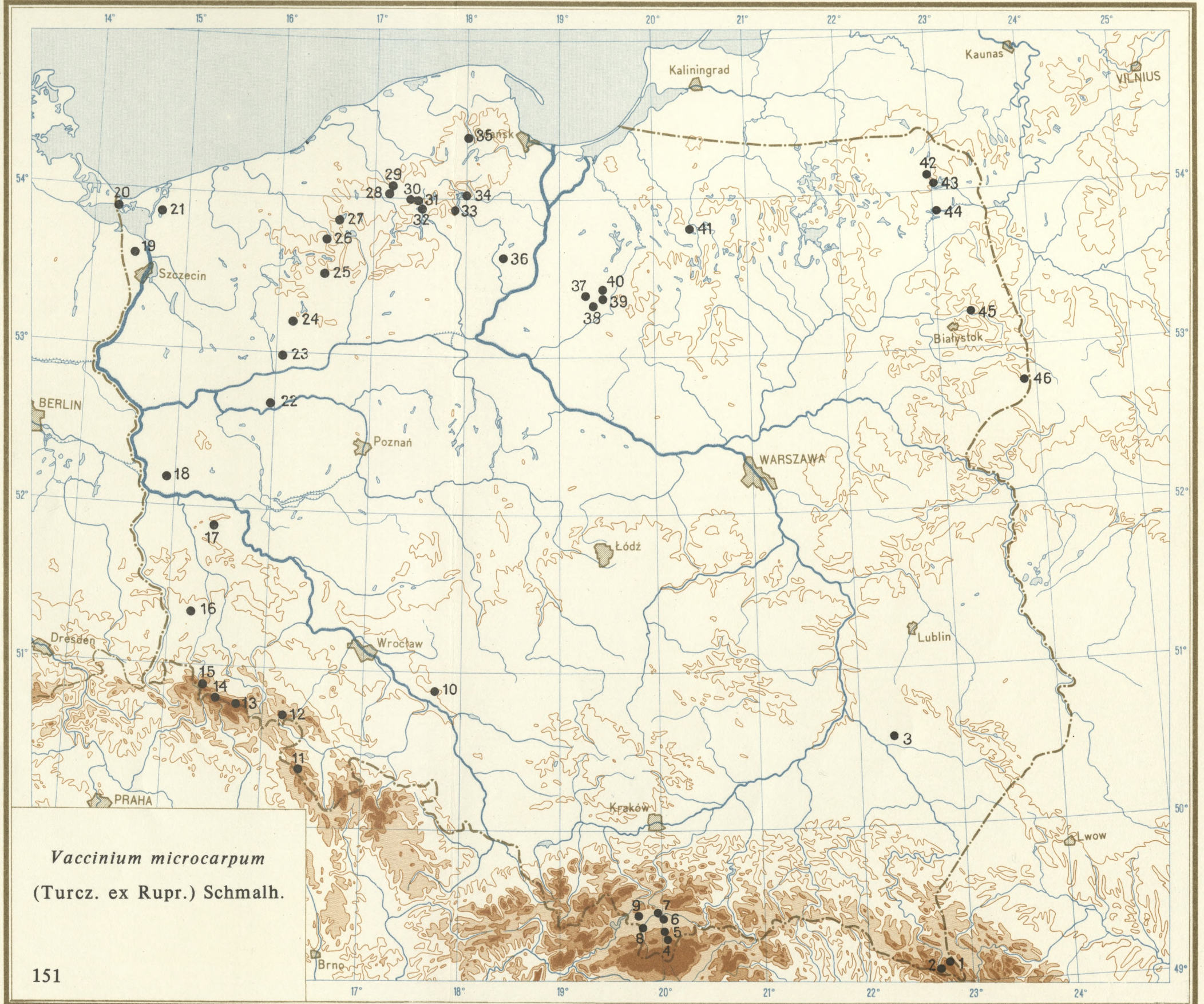
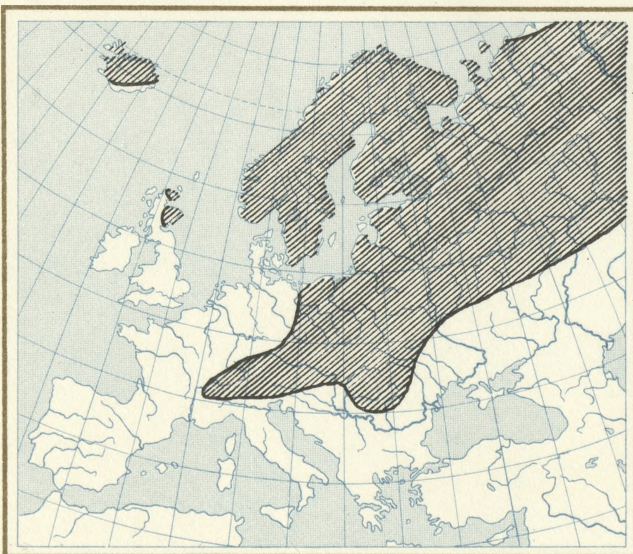
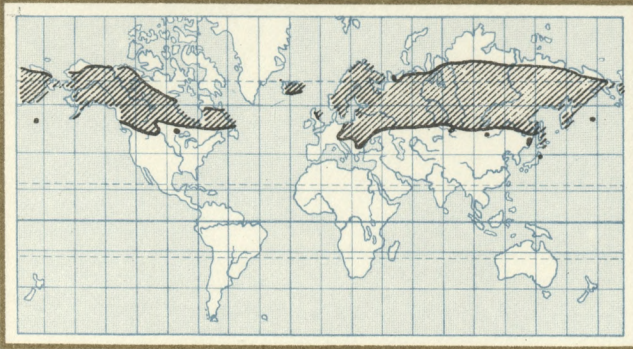
Самое высокое местонахождение этого вида клюквы находится в Карконошах на Рувни под Снежкой, на высоте 1450 м над ур.м. (Tołpa, 1949, *Roczn. Nauk Roln.*, 52). В Татрах она встречается еще на высоте 1330 м (Radwańska-Paruska, l.c.), а в Бещадах Западных на 700 м над ур.м. (Jasiewicz, 1965, *Monogr. Bot.*, 20).

Карта размещения клюквы мелкоплодной в Польше еще не составлялась. Известны только локальные карты: для Поморья (Czubiński, 1950, *Bad. Fizjogr. n. Polską Zach.*, 2,4) и для окрестностей Тщянки на севере Великой Польши (Marek, Zabawski, 1964, *ibidem*, 14).

STANOWISKA — LOCALITIES — МЕСТОНАХОЖДЕНИЯ

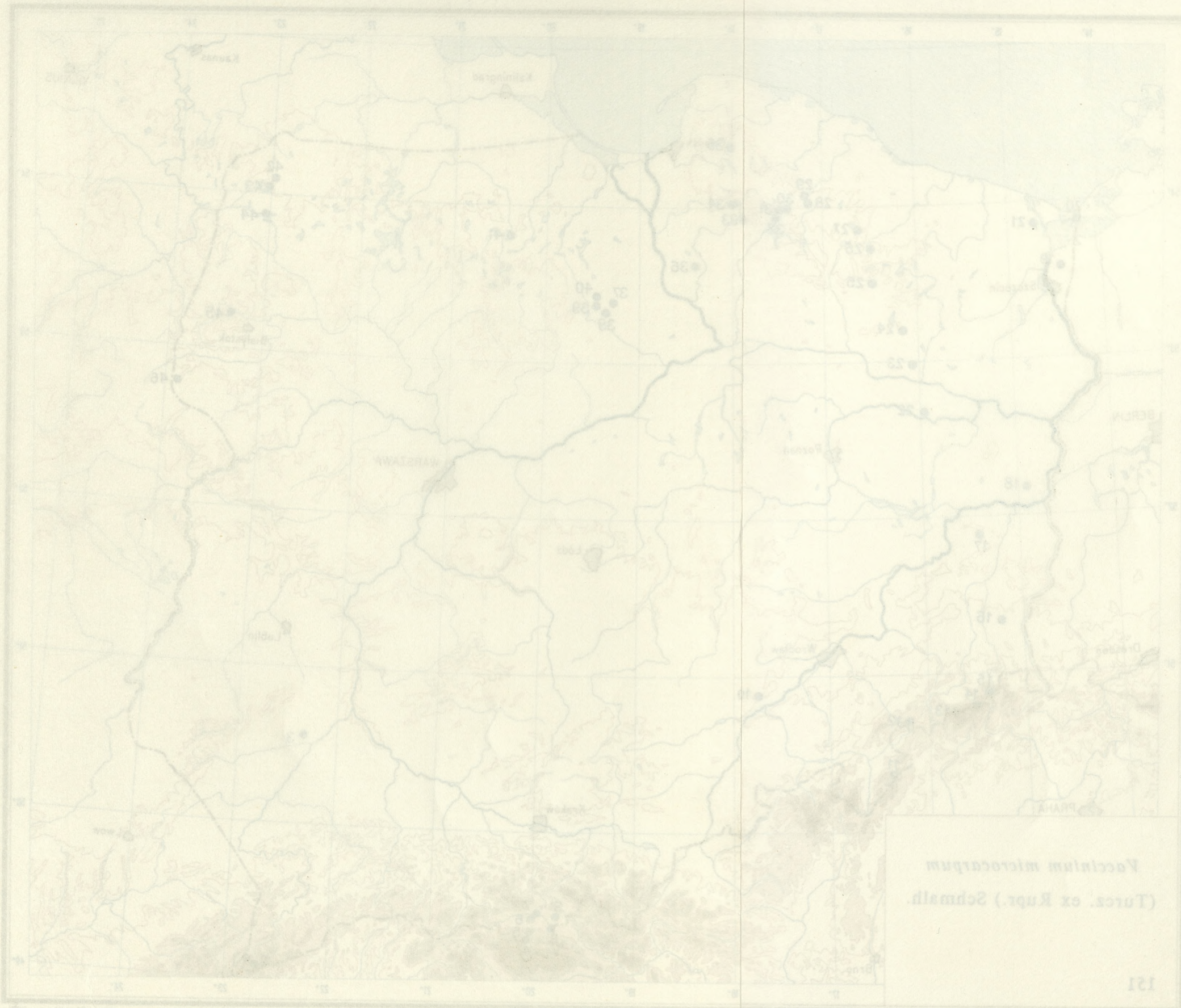
1. Bieszczady Zachodnie, torfowisko wysokie koło Tarnawy Wyżniej, 670 m n.p.m. (Lisowski, 1960; Jasiewicz, l.c.; Denisuk, 1975, *Chrońmy Przyr. Ojcz.*, 32, 2)!
2. Bieszczady Zachodnie, torfowisko Wołosate koło Ustrzyk Górnych, 700 m n.p.m. (Zarzycki, 1958; 1960; Kornaś, 1960; Gunacka, 1974; Jasiewicz, 1965, *Monogr. Bot.*, 20)!
3. Torfowisko „Imielty Lug” koło Janowa Lubelskiego (Krzaczek, 1968, *Fragm. Flor. et Geobot.*, 14, 2)?
4. Torfowisko na południowy wschód od Psiej Trawki przy drodze na Polanę Waksmundzką, 1250 m n.p.m. (Pacyna, 1966, *Fragm. Flor. et Geobot.*, 12, 1); torfowisko na Polanie Waksmundzkiej, 1330 m n.p.m. (Radwańska-Paruska, l.c.).
5. Pusty Bór koło Jaszczurówki (Radwańska-Paruska, l.c.).
6. Bór na Czerwonem (Ludera, 1932, *Ochrona Przyr.*, 12; Staszkievicz, 1965, *Chrońmy Przyr. Ojcz.*, 21, 4).
7. Bór na Równi pod Nowym Targiem (Czosnowska, 1958, manuscript); Bory Nowotarskie (Radwańska-Paruska, l.c.).
8. Bór Podezerwone (? 1953, KRAM); Bory Czarnodunajeckie, okolice Koniówki (Radwańska-Paruska, l.c.)!
9. Bory Czarnodunajeckie, okolice Piekielnika (Radwańska-Paruska, l.c.).
10. Pokój koło Opola (Schube, 1903, *Verbreitung der Gephässpflanzen in Schlesien*)?
11. Topieliska koło Zieleńca (? WRSŁ; Schube, l.c.)!
12. Leśnictwo Unisław Śląski koło Sokołowska (Straehler, 1871; Schube, l.c.)!
13. Subalpejskie torfowiska wysokie na Równi pod Śnieżką do około 1450 m n.p.m. (Tołpa, 1949, *Roczn. Nauk Roln.*, 52); torfowisko na Równi pod Śnieżką naprzeciw Spalonej Strażnicy, torfowisko na wschodnich zboczach Smogorni (Boratynski, 1977)!!
14. Torfowisko między Szrenicą i Kamieńcem, około 1270 m n.p.m. (Tołpa, l.c.; Matuszkiewicz, Matuszkiewicz, 1975, *Ochrona Przyr.*, 40).
15. Torfowiska na Hali Izerskiej (Engler, Junger, 1863; Schube, 1902; Schube, l.c.)!
16. Węgliniec, torfowisko wysokie (? 1862, WRSŁ; Schube, l.c.; Zabawski, Matuła, 1973, *Chrońmy Przyr. Ojcz.*, 29, 1)!
17. Koło Wilkanowa pod Zieloną Górą (? 1892, WRSŁ)!
18. Barnówko, koło stacji kolejowej (Libbert, 1934, *Verhandl. Bot. Ver. Prov. Brandenburg*, 75).
19. Torfowisko Wielki Karcz w Puszczy Wkrzańskiej (Jasnowski, 1965, *Soc. Sc. Stetinensis*, 10).
20. Świnoujście, w *Sphagnetum* (Lüderwaldt, 1904)!
21. Na torfowisku nad Jeziorem Czarnym Przybiernowskim (Jasnowski, l.c.).
22. Leśnictwo Kukułka na północ od Sierakowa, *Sphagnetum* nad jeziorkiem na północ od leśnictwa (Krawiec, 1930)!
23. Torfowiska między Przysieką i Kuźnicą Żelichowską na zachód od Trzcianki (Marek, Zabawski, 1964, *Bad. Fizjogr. nad Polską Zach.*, 14).
24. Na południowym brzegu Jeziora Sitno na terenie Leśnictwa Martew (Zabawski, Matuła, 1975, *Fragm. Flor. et Geobot.*, 21, 1).
25. Torfowisko na zachód od Nadarzac (Czosnowska, l.c.).
26. Chwalińskie Bagno (Żukowski, 1961; Żukowski, 1962, *Bad. Fizjogr. nad Polską Zach.*, 10)!
27. Okolice Wierzchowa koło Szczecinka (Żukowski, 1961, *Bad. Fizjogr. nad Polską Zach.*, 8).
28. Pomorze Zachodnie, okolice Brzeźna. Bagno „Misa” koło Pupkowa (Lisowski, Szafranski, Tobolski, 1966; Lisowski, Szafranski, Tobolski, 1969, *Bad. Fizjogr. nad Polską Zach.*, 23/24)!
29. Torfowisko na północ od jeziora Czarne Wielkie koło Broczyna (Żukowski, 1960; Żukowski, 1961, *Bad. Fizjogr. nad Polską Zach.*, 8)!
30. Pomorze Zachodnie, okolice Lipnicy. Jeziora bez nazwy koło osady Dampł (Lisowski, Szafranski, Tobolski, 1968; Lisowski, Szafranski, Tobolski, l.c.)!
31. Pomorze Zachodnie, okolice Lipnicy. W zatorfieniu śródlęsnym około 0,5 km na południowy wschód od Leśnictwa Kiedrowice (Lisowski, 1965)!
32. Pomorze Zachodnie, okolice Laski. Torfowisko nad jeziorem bez nazwy około 400 m na północ od Jeziora Piecki (Lisowski, Tobolski, 1968; Lisowski, Szafranski, Tobolski, l.c.)!

33. Pomorze Zachodnie, okolice Wiela. Na torfowisku nad Jeziorem Sycunki Małe (Lisowski, Szafranski, 1965)!
34. Kaszuby, między jeziorami Gofuń i Kotel (Kornasiowie, ?)!
35. Torfowiska pod Mirachowem na Pomorzu (Kulesza, 1929, Acta Soc. Bot. Pol., 6, 2; Ludera, l.c.).
36. Bory Tucholskie, torfowisko nad Jeziorem Dury (Kępczyński, 1958; Kępczyński, 1959, Fragm. Flor. et Geobot., 5, 2; Filipek, 1966)!
37. Pojezierze Brodnickie, torfowisko nad Jeziorem Stręszek (Kępczyński, l.c.).
38. Pojezierze Brodnickie, Nadleśnictwo Zbieczno, Leśnictwo Grabiny. Pło nad Jeziorem Okonek przy szosie Ciche – Tereszewo (Czubiński, 1937; ?, 1954, POZAM)!
39. Pojezierze Brodnickie, Nadleśnictwo Mścín, Leśnictwo Kaluga. Mszar „Bagno Mostki” koło wsi Zastawie (Czubiński, 1938)!
40. Pojezierze Brodnickie, Nadleśnictwo Mścín, Leśnictwo Ostrówki, Mszar „Żurawie Bagno”, (Czubiński, 1937)!
41. Olsztyn, rezerwat Mszar (Hutorowicz, 1954)!
42. Suchar Drobný i Tusty na zachód od Osinek pod Suwałkami (Sobotka, 1967, Monogr. Bot., 23, 2).
43. Suchar na południowym brzegu Jeziora Krzywego pod Suwałkami (Sobotka, l.c.).
44. Torfowisko wysokie nad Jeziorem Białym w Augustowskim (Ludera, 1932; Ludera, l.c.)!
45. Torfowisko „Czarny Ług” pod Supraślem (Ludera, 1933)!
46. Puszcza Białowieńska (Faliński, 1968, Park Narodowy w Puszczy Białowieńskiej).

Vaccinium microcarpum
(Turcz. ex Rupr.) Schmalh.

151

Vaccinium microcarpum
(Turcz. ex Rupr.) Schmalh.

151

